

8. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України. Під загальною редакцією Потебенька М.О., Гончаренка В.Г. – К.: «Форум», 2004., у 2-х ч. – Ч.2. – 984 с.

9. Особливості провдження досудового слідства в справах про злочини неповнолітніх Тихонова О.М., Франко Н.С.

10. Бурдін В.М. Особливості кримінальної відповідальності

11. Про практику розгляду судами справ про застосування примусових заходів виховного характеру: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 15.05.2006р. №2.

Зайцева Ганна Сергіївна

студентка 5 курсу юридичного факультету,
ДВНЗ «Національний гірничий університет»

Науковий керівник: Хряпінський П.В.
професор, д.ю.н., професор

СУДОВА ПРАКТИКА ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ЗАСТОСУВАННЯ ЗАКОНУ УКРАЇНИ ПРО КРИМІНАЛЬНУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Закон про кримінальну відповідальність на відміну від законів інших галузей законодавства має певні специфічні риси. Цей закон є основним **джерелом** кримінального права. Згідно з ч. 3 ст. 3 КК злочинність діяння, а також його караність та інші кримінально-правові наслідки визначаються тільки цим Кодексом. Вироки, ухвали і постанови судів не визнаються **джерелами норми** кримінального права. Вони мають обов'язкову силу тільки лише щодо конкретної кримінальної справи. Так само роз'яснення Пленуму Верховного Суду України не створюють **норм** кримінального права. Вони лише розкривають смисл, дійсний зміст кримінально-правової **норми**, націлюють судову **практику** на **правильне її застосування**.

Не створюють **норм** кримінального права і акти офіційного тлумачення, що даються Конституційним Судом України. Судове тлумачення кримінального закону відбувається у процесі судового розгляду кримінальних справ. При застосовуванні статей КК слід з'ясувати дійсну волю законодавця та знати прийоми тлумачення кримінальних законів, що дасть можливість **правильно** кваліфікувати злочин. У цьому відношенні важливе **значення** має **практика** Верховного Суду України. Узагальнюючи судову **практику**, розглядаючи окремі справи в касаційному порядку, Верховний Суд дає роз'яснення відповідних **норм** КК, виробляє певні рекомендації щодо **правильного їх застосування**.

Ці рекомендації набувають важливого **значення для** всіх судових інстанцій, стають еталонами, що використовує вся судова **практика**. Це так звані стандарти кваліфікації, які забезпечують однакове **застосування** закону і тим самим є одним із засобів зміцнення законності, охорони прав і свобод громадян. Особливе **значення** тут мають постанови Пленуму Верховного Суду України з окремих категорій справ. У них містяться рекомендації щодо кваліфікації відповідних злочинів, які використовуються судами у разі **застосування** кримінального закону.

Проблеми розгляду судової практики як джерела кримінального права розглядалися як радянськими, так і українськими вченими. Особливо актуальними сьогодні є дослідження можливостей судової практики виступати джерелом права в рамках української правової системи, чому служать безліч причин: зміна пріоритетів державної політики, еволюція праворозуміння, які охопили світові правові системи, і так далі. Отже, обґрунтованою з точки зору і теорії, і практики є

необхідність досліджувати поняття судової практики, її зміст і місце серед джерел кримінального права.

Вивченню самого поняття “судова практика” останнім часом приділяється недостатньо уваги, проте, коли і розглядають судову практику, не завжди виділяють її значущість у таких випадках, коли необхідно з’ясувати сенс кримінально-правової норми, її зміст.

Для того щоб визначити, до якої саме судової практики нам необхідно звертатися, пропонується провести класифікацію судової практики, яка являє єдність судової діяльності по здійсненню правосуддя і досвіду цієї діяльності, що об’єктивувався у формі судових рішень, які набули законної сили.

Якнайповнішим і таким, що відображує вивчення судової практики як джерела кримінального права, є класифікація судової практики за такою ознакою, як функціональність, яка визначається залежно від вигляду судочинства. **Відповідно виділяють такі різновиди судової практики:**

- *судова практика Конституційного Суду України;*
- *судова практика судів загальної юрисдикції;*
- *судова практика спеціалізованих судів.*

З урахуванням наявності міжнародного права, деякі критерії класифікації судової практики вимагають уточнення. Адже Україна взяла зобов’язання дотримувати норми міжнародного права, що безпосередньо виходить із ст. 9 Конституції України, в якій проголошується, що міжнародні договори, що діють, згода на обов’язковість дотримання яких дана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України.

У зв’язку з чим можливо виділити такі різновиди, як внутрішньодержавна судова практика, що виражає єдину позицію України, і судова практика наддержавних юрисдикційних органів, наприклад Європейського суду, який зв’язаний прецедентом і раніше винесеними ухвалами, що стають обов’язковими через прихильність нашої країни міжнародним зобов’язанням.

Рішення суду служать не лише для вирішення справи, що знаходиться на його розгляді, але і для того, щоб таким чином сприяти дотриманню державами своїх зобов’язань, які вони несуть як країни-учасниці.

Найчастіше розглядається статус судової практики як джерела або форми права. Саме у цій проблемі ховається проблема впливу судової практики.

Якщо не вважати судову практику формою права, то їй залишається статус джерела. Саме з цієї тези і виходить актуальність питання про вплив судової практики.

Як справедливо вказують Н. І. Матузов і А. В. Малько, поняття “форма права” і “джерело права”, хоча і тісно зв’язані, але не збігаються. Форма права розкриває, як організовано право, як воно виражене ззовні: джерело ж права — це система чинників, що зумовлюють зміст права і форми його вираження”.

Дійсно, джерела права служать критеріями правотворення, правовстановлення. Тому як джерела права можуть виступати не форми зовнішнього вираження права, а ті соціальні чинники і явища дійсності, які служать базою (фундаментом) процесу зародження правових норм.

Насправді, якщо джерела права — це офіційні форми вираження і закріплення правових норм, що діють у даній державі, то багато реалій внаслідок того, що вони не отримали офіційного закріплення в актах держави, не можуть бути визнані джерелами права. Наприклад, правова доктрина або “право юристів” не отримали в нашій країні офіційної форми вираження як джерело права. Проте загальновідомо, що багато законів викликано до життя теоретичними розробками учених-правознавців.

Схожа ситуація вийшла і з судовою практикою: вона також не має офіційної форми закріплення і визнання з боку нашої держави. Проте через особливе становище судової влади судова практика заслуговує на визнання як джерело права.

Таким чином, навряд чи слід абсолютизувати офіційні форми вираження і закріплення змісту права в трактуванні джерел права.

Конституцією істотно розширена правозахисна функція судової влади. Кожному гарантується захист прав і свобод. Рішення і дії, а також бездіяльність органів державної влади, органів місцевого самоврядування, суспільних об'єднань і посадових осіб можуть бути оскаржені в суді. В даний час практично немає сфери, яка була б виведена з-під контролю судів.

Складається ситуація, коли закономірне прагнення суддів судів нижчої інстанції застосовувати норми, трактування яких було раніше дане вищими судами. Особливу актуальність і гостроту набуває питання співвідношення судової практики і не зв'язаного формальними розпорядженнями внутрішнього суддівського переконання.

В той же час і у правозастосовувача проблема визначення джерел права виникає тоді, коли він звертається до різних джерел нормативної інформації в прагненні підвищити надійність свого рішення, а також для з'ясування кримінально-правової норми.

Відповідно до ч. 1 ст. 2 Кримінального кодексу України, яка встановлює, що підставою кримінальної відповідальності є здійснення діяння, що містить склад злочину, передбаченого Кримінальним кодексом України, але тим часом з'ясування складу злочину, визначення і з'ясування точності того або іншого правила кваліфікації злочинів, яке загальновідоме, вимагає звернення до інших галузей законодавства України, судової практики, виводам юридичної науки і так далі.

Нерідко при аргументації кримінально-правових рішень працюють професійні звичаї, вони також безпосередньо впливають на думку правозастосовувача, і узагальнення судової практики. Суддя знає кримінальний закон, має свою думку відносно його змісту, але керується вирішеннями вищих судів, оскільки в кращому разі не бажає відміни ухваленого ним вироку у конкретній справі. Така специфіка склалася не лише у сфері національного права.

Можна з жалем констатувати, що в кримінальному праві не повною мірою використовуються досягнення загальної теорії права, в якій проблемі джерел права приділяється куди більша увага. Все це породжує необхідність вирішення проблемних ситуацій, які полягають у невизначеності характеру і кола джерел кримінально-правової інформації, неповному або невірному його використанні і, відповідно, в ухваленні невірних кримінально-правових рішень. Одним із способів цього є розробка на галузевому рівні теорії джерел кримінального права, виходячи за кордони вивчення кримінального закону, нарівні з теорією злочину і покарання.

У межах розгляду судової практики як джерела кримінального права необхідно проаналізувати судову практику, відбиту в інтерпретаційних і правозастосовних актах Верховного Суду України. Аналізуючи ці акти, все частіше можна стверджувати, що їх фактичне вживання, а саме цільове вживання пов'язане з тим, що правозастосовувач звертається до них для з'ясування змісту кримінально-правової норми, що вказує на фактичне вживання в українській правовій системі прецеденту як джерела права.

Постанови Пленуму Верховного Суду України відповідно до встановленого законодавства мають рекомендаційний характер для судів, інших органів і посадових осіб, що застосовують закон. З даного питання ще продовжуються дискусії, але практичне вживання постанов Пленуму судами першої інстанції

дозволяє нам відзначити їх практично імперативну, всупереч закону, силу для судів.

Обов'язковість обумовлена тим, що в разі ігнорування постанови Пленуму рішення суду може бути скасоване вищою судовою інстанцією. У таких випадках додатковим джерелом права через обов'язковість її вживання при розгляді справ виступає судова практика, що склалася. Дана точка зору в науковій літературі тлумачиться неоднозначно. З одного боку, судова практика є джерелом права в сучасному українському праві, з іншої — судова практика носить рекомендаційний характер і тому не є джерелом права.

Судова практика, що створюється Пленумом Верховного Суду України у вигляді прийняття постанов, а також рішень Верховного Суду України при розгляді конкретних справ, має велике значення і часто виступає орієнтиром одноманітного вживання закону.

Отже, можна ясно визнати, що судова практика, що створюється Верховним Судом України у вигляді судових рішень по конкретних справах і постанов Пленуму Верховного Суду України, дозволяє заповнити пропуски в нормативному акті, одноманітно орієнтує суди в ухваленні законних рішень, виключає порушення матеріального і процесуального законодавства, зобов'язує суди розглядати справи у встановлені строки, забезпечуючи тим самим гарантований захист прав, свобод і інтересів людини і громадянина, що охороняються законом.

Таким чином, слід зазначити, що судова практика Верховного Суду України, що створюється судовими рішеннями по конкретних справах і постановами Пленуму, є додатковим регулювальником суспільних стосунків, сполучною ланкою між законом і реальним життям, а тому повною мірою може вважатися додатковим джерелом права в правовій системі України.

Висновок. Отже, існує тісний взаємозв'язок між нормою права та рішеннями суду, часто на підставі узагальнень судової практики формується позиція законодавця, закріплюючись у положеннях прийнятих нормативно-правових актів. Узагальненнях судової практики, не будучи формальним джерелом права, все ж мають істотний вплив на формування та застосування оцінювальних понять, особливо у кримінальному праві. У законі все частіше вбачають тільки вираження загальних принципів, які надають великого простору для тлумачення, через що постійна судова практика все виразніше стає самостійним джерелом права

ЛІТЕРАТУРА

1. Хорольський Р.Б. Судовий прецедент як джерело права Європейського Співтовариства / Р.Б. Хорольський // Проблеми законності. - 1999. - Вип. 39. - С. 204-209
2. Притика Д. Сучасний стан та перспективи розвитку господарського судочинства / Д. Притика // Право України. - 2005. - № 9. - С. 3-9.
3. Осетинський А.Й. Концептуальні аспекти подальшої судової реформи. Деякі питання вдосконалення організації системи судів / А.Й. Осетинський // Вісник господарського судочинства. - 2006. - № 1 - С. 106-116.
4. Проблемні питання у застосуванні Цивільного і Господарського кодексів України / під ред. А.Г. Яреми, В.Г. Ротаня. - К.: Реферат, 2005. - 336 с.
5. Holmes O.W. Collected Legal Papers. - New York, 1920.
6. Див.: Офіційний вісник України. - 2002. - № 10. - Ст. 441.
7. Сірий М.І. Забезпечення єдності судової практики - важливий напрямок розвитку правової системи України / М.І. Сірий // Вісник Центру суддівських студій. - 2006. - № 6. - С. 6-9.
8. Собкова В. Місце судового прецеденту серед інших джерел права в англосаксонській правовій системі / В. Собкова // Право України. - 2007. - № 5. - С. 155-159.
9. Кирилук Д. Чи визнається в Україні судовий прецедент? / Д. Кирилук // Юридичний журнал. - № 4. - 2006. - С. 78-81.
10. Мідзяновська В. Судовий прецедент: структура, види / В. Мідзяновська // Право України. - 2006. - № 3. - С. 119-124.

11. Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України: Закон України від 15 травня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. - 2003. - № 30. - Ст. 246.
12. Алексеев А. Вступна стаття // Вісник Центру суддівських студій. - 2006. - № 6. - С. 3.
13. Марченко М.Н. О понятии «общее право» / М.Н. Марченко // Правоведение. - 1999. - № 4. - С. 251-263.
14. Погребняк С. Вплив судової практики на юридичні акти в романо-германській правовій сім'ї / ;
15. Аналіз роботи судів загальної юрисдикції у I півріччі 2009 р. (за даними судової статистики). – <http://www.scourt.gov.ua>
16. Кримінальний процес України: Підручник / В. В. Назаров, Г. М. Омеляненко. – К. : Юридична думка, 2005. – С. 486.
17. Кримінально-процесуальний кодекс України: Затверджений Законом УРСР від 28.12.1960 року // ВВР. – 1961. – № 2. – Ст. 15.
18. Маляренко В. Т. Перебудова кримінального процесу України в контексті європейських стандартів – К. : Юрінком Інтер, 2005. – С. 296.
19. Митрофанов І. І. Кримінально-правові засоби впливу на осіб, які вчинили злочини / Наук. кер. С. А. Шалгунова. – Кременчук: Вид.-во ПП Щербатих О. В., 2009. – С. 203–210.
20. Митрофанов І. І. Потерпілий як суб'єкт кримінальних правовідносин // Юридична Україна. – 2009. – № 2. – С. 87–92.
21. Митрофанов І. І. Сучасні підходи до розв'язання проблем реалізації кримінальної відповідальності // Юридична Україна. – 2009. – № 11–12. – С. 102–107.
22. Проект кримінально-процесуального кодексу України. – <http://www.minjust.gov.ua/0/projectCriminalCodex>
23. Стан та структура злочинності в Україні: за даними МВС України. – www.mvsinfo.gov.ua
24. Филимонов В. Д. Правоотношения. Уголовные правоотношения. Уголовно-исполнительные правоотношения. – М.: «ЮрИнфоР-Пресс, 2007. – С. 174.

Штельмах Анастасія Анатоліївна

студентка 4 курсу юридичного факультету,
ДВНЗ «Національний гірничий університет»
Науковий керівник: Світличний О.О.
кандидат юридичних наук

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТРАНСПЛАНТАЦІЇ ЛЮДСЬКИХ ОРГАНІВ В УКРАЇНІ

*«Жизнь - это не имущество,
которое надо защищать, а дар,
который нужно разделить с другими людьми».*
Уильям Фолкнер

Трансплантація – це заміщення пошкоджених чи відсутніх тканин або органів власними тканинами, або тканинами і органами, що взяті від іншого організму.

Метою роботи є дослідження проблеми правового регулювання трансплантації людських органів в Україні. Спрогнозувати результати запровадження нових змін Міністерством Охорони Здоров'я України. **Об'єктом роботи** є запитання на які автор намагався дати відповідь, а саме:

- Яка трансплантація органів дозволена сьогодні чинним законодавством в Україні?

- Чи будуть позитивні наслідки введення презумпції згоди на трансплантацію органів?

- Чи достатньо врегульовано українським законодавством питання трансплантації органів?

- Наскільки підготовлене українське суспільство до запровадження такої новизни в галузі трансплантації анатомічних тканини людини?

При написанні даної роботи автор використовував такі методи дослідження як: науково-дослідницький, аналітичний, історичний, порівняльний.